

Kokárdáim

VISSZHANG - LXIX. évfolyam, 12. szám, 2025. március 21.

„Korábban a kommunisták tiltották a kokárdaviselést, most meg kötelezik” – mondta egyszer nevelőtestületünk idiótája. Hogy mi volt az 1950-es években, nem tudom. Amikor ötödikes voltam (1968/1969-es tanév), minden tanár és diák viselt kokárdát. Ma sem sokkal különb a helyzet. Politikusok, tanárok, diákok, televíziós újságírók és aznapi interjúalanyaik, meg egy maroknyi citoyen. A felnőttek többségén nincs kokárda.

Salgótarjánban nőttem fel. Ebben a városban, történelme és sajátos politikai karaktere miatt, március 15. imázsa valamivel kisebb, március 21-é nagyobb volt, mint más magyar városokban. (Nem egy házmaster csak március 20-án tűzte ki a házra a magyar és a vörös zászlót, amit már akkor, gyerekfejjel sem értettem.) De még Salgótarjánban is: március 15. varázsával semmi sem versenyezhetett. Ma is így van. Habár október 23-a népszerűsége nagyobb, mint anno november 7-é vagy április 4-é, 1848 emlékezete spontánabb, népibb, felülmúlhatatlan. Azt semmi nem pótolhatja, hogy óvodásként kiszínezzük a kis zászlót, aztán az óvó nénivel kivisszük a Kossuth-szoborhoz, és a hurkapálcákkal a földbe szúrjuk. 1973-ban Salgótarjánban tartották a „három tavaszt ünnepelünk” programjait úttörőknek. Egy erdei kirándulás (akadályverseny? vagy őrsi portya?) egyik állomásán, nagy műszaki rajzlapokon a három évszám: 1848, 1919, 1945. Gimnazista voltam akkor, ifjvezetőként kísértem gyerekcsapatot. Valaki kitalálta, írjuk alá! Bármiféle megfontolás nélkül, mondhatni, véletlenül, az 1945-ös lappal kezdtük. Miért nem inkább az 1848-at? – kérdezte egy budapesti kislány, talán nyolcadikos. Végül azt írta alá mindenki. Felnőttként: jé, egy nyolcadikosnak már lehet nemzeti (egyáltalán bármilyen politikai) identitása!

Megjegyzem, március 15-ét nem is ünnepelték rögtön. Az új *abszolútizmus* alatt (1849–1860) nem is lehetett. A dualizmus korában megemlékeztek 1848-ról, de nem március 15-én, hanem április 11-én: ezen a napon írta alá (1848-ban) a császár a jobbágyfelszabadítást, sajtószabadságot, népképviselési választásokat kimondó, alkotmánnyal felérő törvénycsomagot. Március 15-ét csak 1920 óta ünnepeljük.

Az egyetemen Irinyi Károly docens egyik előadása előtt megkérdezte, szerintünk március 15. vagy április 4. a fontosabb. Miután senki sem jelentkezett, megszavaztatott bennünket. Nagyjából fele-fele arányban adódtak a szavazatok. Egyedül Kubassek János évfolyamtársam (később jeles geográfus, ma a Magyar Földrajzi Múzeum nyugdíjas, munkahelyéről száműzött igazgatója) mondta: ezt nem lehet így eldönteni. Irinyi odament hozzá, kezét fogott vele. Az ünnepek kérdésében nem foglalt állást, elkezdte előadását.

Fiatal tanárként a Pásztói Gimnáziumban összeállítottam egy ünnepi műsort *Kötéltánc* címmel. Másnap meghívtak bennünket egy megyei kulturális bemutatóra, harmadnap a megyei újság címlapjára kerültünk. Negyednap telefonon keresett egy úr, vagy inkább elvtárs, a megyeszékhelyről, mennék be az irodájába. Meglehet, ma azt mondanám, ha ön akar beszélni velem, keressen meg. Akkor, 25 éves, naiv kamasz férfi tanárként elmentem. Azt hittem, valami kulturális főmufti, aki a diákszínjátszásért felelős. A műsor kapcsán nacionalizmusról meg mindenféle politikai dologról faggatott. Ma úgy sejtem, más lehetett az úr foglalkozása.

1984-ben Kecskemétre költözvén, meglepve tapasztaltam, iskolai ünnepség április 4-én és november 7-én van, március 15-ét és 21-ét „osztálykeretben ünnepeljük”. A rugalmas igazgató beleegyezett, hogy szervezzek iskolai ünnepet 15-én. Egyébként a legérdekesebb, hogy ha az ünnepeket nem ideológiai és politikai csomagként fogjuk fel, hanem értékek közlésének alkalmaként, akár ma is lehetne április 4-i ünnepség, és a szocializmus kellős közepén is március 15-i. Ámde sajna minden történelmi ünnep politikai. Minden szónok, pártjával együtt, az adott ünnep, november 7-e vagy március 15-e vagy épp október 23-a

örököse. Ez csak természetes.

Egy osztályfőnöki órán, pillanatnyi ötlettől vezettetve, megkértem diákjaimat, írják le, amit március 15-éről gondolnak. Ne a tananyagot mondják fel. Ötletekre, emlékekre, érzésekre vagyok kíváncsi. Meglepően jó dolgozatok születtek. A legjobb mondatokból szerkesztettem egy kis szöveget, vagy három-négyezer karakter, *Márciusi miértek* címmel. Az osztálytitkárral bevittük a helyi lap szerkesztőségébe. A főszerkesztő-helyettes kedves volt és becsületes. Mondhatta volna, hogy már megtelt a lapszám. Vagy hogy az írásunk nem üti meg a mértéket. De megmondta őszintén, a március 15-i számban külső anyag nem közölhető. Amikor a lépcsőn ballagtunk lefelé, tanítványom megkérdezte: Tanár úr, itt ez megy negyven éve? 1989-et írtak akkor, a rendszerváltás már megkezdődött.

Vagy tizenöt éve egy csapat diákot rávettem, március 15-én járjuk az utcákat. Strigulákkal jelezzük a lapon, kin van kokárda, kin nincs. Aki rokonszenves, kérdezzük meg tőle, miért van, avagy miért nincs rajta? Aztán a suliban találkozunk. Vasárnapra esett a nemzeti ünnep, de megoldottuk az iskola kinyitását. Miután átbeszéltük a dolgot, számszerűsítettük az eredményt. Összeállítottam egy egészen rövid összegzést kutatásunkról. Felhívtam a helyi lap ügyeletes szerkesztőjét, felajánlottam neki az anyagot. Nem kérte. Elolvasás nélkül. Egy kecskeméti újságot nem érdekelt, hogy kecskeméti diákok milyen kutatást végeztek március 15-én, kecskeméti polgárok között. Aztán az *Élet és Irodalom* leköszölte (*Kokárda*, 2009/12., márc. 20.). (Egyébként ekkor állapította meg a kolléganőm, hogy kötelezővé akarjuk tenni a kokárdát.)

2002-ben ellopták a kokárdámat. Egy másod- vagy harmadvonalbeli közéleti szereplő javasolta, a választásokig mindenki hordjon kokárdát. Meglehet, félreértés, rossz kommunikáció is szerepet játszott. Mindenesetre, akkor minden fideszes kokárdát hordott áprilisban is, és csak ők. Ellentétben a címerrel, zászlóval, himnusszal vagy szózattal, a kokárda egy napra szól, mint a húsvéti locsolkodás. Lehet, hogy már 13-án vagy 14-én feltűzi az ember, és meglehet, csak 17-én veszi le. De hónapszámra való viselése mai szemmel is ostobaság. Aztán a kampányban, a pártelnökök vitáján (akkor még volt ilyen) a bölcs Kovács László a vita végén, de még a tévékamerák előtt, elővett a zsebéből egy kokárdát, és a kabátjára tűzte. Talán ez a cselekedet oldotta fel a kokárda körüli pártpolitikai szembenállást.

Unokám a minap reggel mondta fel a *Talpra magyart*. Szeretik énekelni az unokáim a *Gábor Áron rézágyúját*, és valami szent fogalom számukra Petőfi Sándor. Igaz, alig értenek meg valamit 1848-ból. De még romlatlanul tudnak ünnepelni.